

Nr 9

Utlåtande i anledning av väckt motion om överflyttning av frågor om indragning av körkort på grund av trafikförseelse från länsstyrelse till domstol.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 593, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herrar *Hansson* i Önnarp och *Andersson* i Brämhult hemställt »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning om överflyttning av frågor om indragning av körkort på grund av trafikförseelse från länsstyrelserna till den domstol som avgör åtalet för trafikförseelse».

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Gällande bestämmelser

Bestämmelser om krav på körkort, om förarprov och om utfärdande av körkort samt om återkallelse av körkort, om varning och om omhändertagande av körkort m. m. ges i *vägtrafikförordningen den 28 september 1951*.

Enligt 29 § 1 mom. vägtrafikförordningen får motorfordon eller med gummi-hjul försedd traktor — vad avser traktor dock blott vid färd på väg; vissa undantag ges f. ö. även härifrån — föras endast av den som genom körkort, utfärdat av länsstyrelse, är berättigad att föra fordonet.

Den som önskar erhålla körkort skall enligt 31 § 1 mom. vägtrafikförordningen undergå särskilt förarprov. Ansökan om körkort göres enligt 32 § 1 mom. hos länsstyrelsen i det län, inom vilket sökanden är mantalsskriven, eller, om han icke är mantalsskriven i riket, hos länsstyrelsen i det län, där han vistas.

Bestämmelserna om återkallelse av körkort återfinnes i 33 § 1 mom. vägtrafikförordningen. I följande fall skall, där annat ej följer av vad i 34 § stadgas, körkort återkallas av den länsstyrelse, som utfärdat körkortet, nämligen:

1. om föraren gjort sig skyldig till brott mot 1 § andra stycket eller 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott (grov vårdslöshet, rattfylleri m. m.);
2. om föraren eljest vid färd med motordrivet fordon i något för trafik-säkerheten väsentligt hänseende grovt åsidosatt honom såsom förare åliggande förpliktelser;
3. om föraren genom upprepade förseelser mot de bestämmelser, som i

trafikens eller trafiksäkerhetens intresse meddelats för förare av motordrivna fordon, i väsentlig mån visat bristande vilja eller förmåga att rätta sig efter dessa bestämmelser; eller

4. om föraren med hänsyn till onyktert levnadssätt eller personliga förhållanden i övrigt icke bör betros med att innehava körkort.

Vid återkallelse av körkort på skäl, som ovan angivits, skall bestämmas viss tid, efter vars utgång föraren efter ansökan ånyo må kunna erhålla körkort.

Ytterligare bestämmelser om återkallelse av körkort ges i 33 § 2 mom. vägtrafikförordningen. Om förares förutsättningar för rätt att föra körkortspliktigt fordon blivit så väsentligen minskade genom sjukdom, skada eller dylikt, att han ur trafiksäkerhetssynpunkt icke vidare bör inneha körkort, skall den länsstyrelse, som utfärdat körkortet, återkalla detsamma. Länsstyrelse äger vidare enligt samma moment, när så finnes påkallat, ålägga förare att inom viss tid förete nytt läkarintyg vid äventyr att körkortet eljest återkallas.

I 34 § vägtrafikförordningen ges bestämmelser om varning. Har emot innehavare av körkort förebragts sådan omständighet, som jämlikt 33 § 1 mom. 2—4 punkterna, vilka återgivits ovan, kan föranleda återkallelse av körkortet, men kan det antagas, att han skall låta rätta sig utan sådan åtgärd, må varning i stället meddelas.

Vidare ges i 35 § bestämmelser om omhändertagande av körkort. Beslut härom meddelas i Stockholm av vederbörande poliskommissarie och i övriga delar av riket av polismyndigheten. I vissa fall meddelas sådant beslut av den myndighet som har att förbereda talan mot föraren. Beslut om körkortets omhändertagande skall snarast möjligt, i vissa fall inom 48 timmar, översändas till den länsstyrelse som utfärdat körkortet och gäller till dess länsstyrelsen förordnat, huru med körkortet skall förfaras. I avvaktan på sådant förordnande är föraren icke berättigad att föra körkortspliktigt fordon.

Över utfärdade körkort skall länsstyrelsen enligt 32 § 6 mom. vägtrafikförordningen föra körkortsregister. Närmare bestämmelser härom ges i *vägtrafikkungörelsen den 7 december 1951*. Sålunda skall enligt 74 § i kungörelsen göras anteckningar i registret bl. a. om beslut om återkallelse av körkort, om varning och om omhändertagande av körkort. Enligt 80 § 2 mom. i kungörelsen gäller, att om körkortsinnehavare ådömts straff för bl. a. förseelse begången vid förande av motordrivet fordon eller fylleri, åligger det domstolen att ofördröjligen översända avskrift av domen till den länsstyrelse som utfärdat körkortet. Om förhållande som sålunda anmälts skall enligt 74 § i kungörelsen anteckning göras i körkortsregistret.

Vidare gäller enligt 80 § 3 mom. vägtrafikkungörelsen att om nykterhetsnämnd beslutat ställa körkortsinnehavare under övervakning enligt 15 § lagen om nykterhetsvård eller om nämnden till annan länsstyrelse än den, som utfärdat körkortet, ingivit ansökan om att körkortsinnehavaren måtte intagas å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare, skall nämnden ofördröj-

ligen avsända meddelande om förhållandet till den länsstyrelse, som utfärdat körkortet. Göres sådan ansökan som nyss sagts hos länsstyrelse, som utfärdat körkortet, skall i ansökningslämningen lämnas uppgift om körkortets nummer. Finner nykterhetsnämnden i annat fall än ovan sagts, att rätten för viss person att innehava körkort bör omprövas till följd av dennes alkoholmissbruk, åligger det jämväl nämnden att ofördröjligen avsända meddelande därom till den länsstyrelse, som utfärdat körkortet. I samtliga fall som avses i momentet skall nämnden avgiva yttrande i frågan, huruvida körkortet bör återkallas.

Finner polismyndighet anledning förekomma till återkallelse av körkort, skall polismyndigheten enligt 81 § i kungörelsen därom göra framställning hos den länsstyrelse, som meddelat körkortet.

Regler om laga domstol i brottmål ges i 19 kap. *rättegångsbalken*. Som huvudregel gäller, enligt 19 kap. 1 §, att laga domstol i brottmål är rätten i den ort, där brottet förövats.

I vissa fall må i stället för åtal vid domstol straff åläggas genom straffföreläggande. Skall allmänt åtal äga rum för brott, varå allenast böter kan följa, dock ej normerade böter, äger sålunda enligt 48 kap. 1 § *rättegångsbalken* åklagaren, i stället för att väcka åtal, till godkännande förelägga den misstänkte det straff åklagaren anser brottet förskylla. Straffföreläggande må dock ej avse dagsböter utöver fyrtio. Godkännes ej straffföreläggandet skall talan väckas i vanlig ordning.

Motionen

Motionärerna framhåller till en början, att den fortgående ökningen av antalet trafikolyckor ger anledning till oro och att det i denna allvarliga situation är nödvändigt att ta under noggrant övervägande vilka åtgärder som skulle vara ägnade att höja trafiksäkerheten. Visserligen har, uttalar motionärerna vidare, såväl statsmakterna som enskilda sammanslutningar — bland dem främst Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande — gjort mycket berömvärda insatser i trafiksäkerhetsarbetet. Det förefölle dock motionärerna som om ytterligare åtgärder vore nödvändiga för att få olyckskurvan att böja nedåt.

Såsom ett led i strävandena att uppnå större trygghet i trafiken föreslås i motionen, att frågan om indragning av körkort på grund av trafikförseelse flyttas från länsstyrelserna till den domstol som behandlar målet om åtal för trafikförseelsen. Såsom skäl härför anföres i motionen bl. a. följande.

Den nuvarande ordningen, att domstolen skall bestämma straffet i böter eller fängelse medan länsstyrelsen senare beslutar om eventuell körkortsindragning, är ur flera synpunkter mindre lämplig. Domstolsförhandlingen är muntlig, och rätten fordrar numera så gott som utan undantag att svaranden-bilföraren (motorcyklisten) skall inställa sig personligen. Genom den personliga kontakten med svaranden får domstolen en utmärkt möjlighet att bedöma, om den aktuella förseelsen bör inverka på vederbörandes

rätt att föra motorfordon. Ett avgörande hos länsstyrelsen, grundat uteslutande på domstolens dom och körkortsinnehavarens skriftliga förklaring, måste bli mera formellt och rutinmässigt. Därvid kan inte beaktas alla personliga omständigheter, som domstolen kan utreda och ta hänsyn till vid sitt avgörande.

Frågans tidigare behandling

Spörsmålet om länsstyrelse eller domstol skall handlägga frågor om indragning av körkort var föremål för utförlig behandling under förarbetet till 1936 års motorfordonsförordning, vars bestämmelser i ämnet föregick reglerna i gällande vägtrafikförordning. Förslag till motorfordonsförordning hade framlagts av 1934 års vägtrafiksakkunniga (SOU 1935: 23). De sakkunniga hade bl. a. att behandla tre till dem överlämnade skrivelser, i vilka frågor om indragning av körkort upptagits.

I skrivelse till chefen för kommunikationsdepartementet hade sålunda Svenska transportarbetareförbundet framhållit, att det syntes förbundet ur alla synpunkter mest tilltalande och även nödvändigt, att indragning av körkort överlättes på den myndighet som hade att handlägga och döma i det mål, i vilket körkortets indragning utgjorde en del av straffet. Vidare hade Sveriges trafikbilägares riksförbund i skrivelse till kommunikationsdepartementet förordat bestämmelser av innehåll, att domstol i förekommande fall skulle yttra sig i frågan, huruvida anledning till indragning av dömd persons körkort kunde anses föreligga eller icke. Slutligen hade Motormännens riksförbund i skrivelse till Konungen hemställt, att utredning måtte verkställas, huruvida icke då gällande bestämmelser angående återkallelse av körkort borde bli föremål för omarbetning. I en vid skrivelsen fogad, av förbundets lagkommitté upprättad promemoria förordades, att befogenheten att återkalla körkort med vissa undantag helt lades på domstolarna. Vid sidan av körkortsfrågans behandling vid domstol torde emellertid — enligt vad i promemorian vidare anfördes — i vissa fall böra bibehållas vissa möjligheter för polismyndigheten att utan anlitan av domstolsförfarandet kunna återkalla körkort. Vissa omständigheter, vilka icke lämpligen borde göras till föremål för domstols behandling, syntes böra kvarstå som grund för polismyndighets återkallelse av körkort, t. ex. iråkat lyte, ålderdomsvaghet m. m.

För egen del anförde de vägtrafiksakkunniga:

Vägtrafiksakkunniga vilja understryka vad som framhållits därom att en indragning av körkort kan drabba den, som har sin utkomst såsom automobilförare, betydligt hårdare än ett eventuellt straff. Å andra sidan är det uppenbart, att denna omständighet icke kan få föranleda underlåtenhet att indraga körkort i fall, där sådan indragning är påkallad såsom en preventiv åtgärd till motverkande av upprepning av förekomna förseelser. Under alla förhållanden ligger givetvis vikt uppå att frågor av förevarande art handläggas på ett sätt, som innebär de största möjliga garantier för ett rättvist bedömande. Det har nu ifrågasatts, att avgörandet av ärenden angående körkortsindragning i fall, då sådan kan föranledas av straffbar förseelse, skulle

överflyttas från länsstyrelserna till domstolarna. Ett skäl för en sådan överflyttning skulle vara, att domstolen, vilken utdömer straff för förseelsen, har närmare och mera direkt kännedom än länsstyrelsen om de omständigheter, som kunna inverka på frågan om körkortssindragning. Även om detta icke låter sig bestrida, måste likväl beaktas, att länsstyrelsen kan och är skyldig att införskaffa den utredning, som tarvas för klarläggande av de på körkortssfrågan inverkan omständigheterna i ett av domstol avgjort mål och framför allt att länsstyrelsen härutöver har tillfälle att taga hänsyn till uppgifter rörande eventuella tidigare förseelser av fordonsföraren, vilka kunna vara av avgörande betydelse för bedömande av huruvida indragning av körkort bör ske. Såvitt de sakkunniga kunna finna, disponera länsstyrelserna över ett tillräckligt material för att kunna träffa rättvisa avgöranden i fall, varom nu är fråga. Härtill kommer, att frågor om indragning av körkort i andra fall än som sammanhånga med straffbelagda förseelser, exempelvis på grund av sjukdom e. d. näppeligen kunna tänkas överflyttade till domstolarna. Dessutom kunde det knappast undgås, att länsstyrelsernas befogenhet att provisoriskt indraga körkort bibehålles, varvid frågor om körkortssindragning alltså bleve beroende på prövning av såväl domstolar som länsstyrelser. Slutligen bör även uppmärksammas, att det lär vara förenat med större svårigheter att åvägabringa en enhetlig tillämpning på förevarande område, ifall avgörandet lägges hos mångfalden av domstolar i stad och på landet, än om detsamma liksom hittills bibehålles hos länsstyrelserna.

Av ovan angivna skäl ansåg de sakkunniga sig böra utgå från att beslutanderätten i fråga om indragning av körkort fortfarande skulle ankomma på länsstyrelserna. På delvis samma grunder fann de sakkunniga sig icke böra giva sin anslutning till tanken, att domstolarna skulle i förekommande fall yttra sig till vederbörande länsstyrelse angående indragning av körkort.

I den proposition till 1936 års riksdag, i vilken riksdagens yttrande inhämtades över bl. a. förslag till motorfordonsförordning, *propositionen nr 213 år 1936*, anförde föredragande departementschefen, att i de fall, då förutsättningen för återkallelse av körkort vore att viss förseelse blivit begången av körkortets innehavare, vore det visserligen sant, att domstolen ofta torde kunna förskaffa sig en närmare och mera direkt kännedom än länsstyrelsen om de i det särskilda fallet föreliggande omständigheter som kunde inverka på frågan om körkortets återkallande. Med hänsyn till vad de sakkunniga härutinnan anförde och då den dåvarande ordningen torde hava fungerat i stort sett tillfredsställande, ansåg departementschefen likväl förevarande ärenden böra bibehållas under länsstyrelsernas handläggning.

Frågan behandlades ånyo vid 1951 års riksdag. Enligt den *proposition, nr 30*, i vilken riksdagens yttrande inhämtades över förslag till nu gällande vägtrafikförordning, skulle liksom förut återkallelse av körkort ankomma på länsstyrelsen även i det fall, att återkallelsen föranleddes av straffbelagd förseelse. *Andra lagutskottet* erinrade i utlåtande över propositionen, nr 30 år 1951, om att gällande föreskrift i frågan föregåtts av ingående överväganden, huruvida i det angivna fallet återkallelsen borde ankomma på länsstyrelsen eller den domstol, som ådömt straffet. Utskottet hänvisade därvid till vad 1934 års vägtrafiksakkunniga samt departementsche-

fen i propositionen till 1936 års riksdag anförd. För egen del anförde utskottet, att inom utskottet upptagits frågan, vilken myndighet som i förevarande fall lämpligen borde avgöra om återkallelsen, men att enligt utskottets mening tillräcklig anledning icke förekomme att göra ändring i den gällande regeln, vilken visat sig i stort sett tillfredsställande. Propositionens förslag förordades därför.

Riksdagen godkände utskottets utlåtande.

Pågående utredning

I direktiven för 1953 års trafiksäkerhetsutredning, som jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 september 1953 tillkallats för att utarbeta förslag till åtgärder för åstadkommande av förbättrad trafiksäkerhet, har chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson, anförd bl. a. följande.

Vad slutligen angår påföljderna av trafikförseelse, består ju dessa i straff, böter eller frihetsstraff, å ena sidan, samt i indragning av förarbehörigheten genom körkortsåterkallelse, å andra sidan. — — — må här blott erinras om det önskvärda i och för sig av att det efter en trafikförseelse icke dröjer för länge med samhällets reaktion i form av straff respektive indragning eller omhändertagande av körkortet. Bland olika uppslag som här måhända kan vara värda att pröva, kan nämnas tanken att ge polisen rätt att för i varje fall vissa förseelser ålägga böter samt utvidgad rätt att fråntaga förare hans körkort.

Utredningen är enligt uppgift i årets riksdagsberättelse för närvarande sysselsatt huvudsakligen med frågor rörande möjligheten att åstadkomma ett bättre urval av motorfordonsförare.

Utskottet

1953 års trafiksäkerhetsutredning, som tillkallats för att utarbeta förslag till åtgärder för åstadkommande av förbättrad trafiksäkerhet, är för närvarande sysselsatt huvudsakligen med frågor rörande möjligheten att åstadkomma ett bättre urval av motorfordonsförare. Utredningen kommer enligt vad utskottet inhämtat härvid att beakta jämväl det i förevarande motion berörda spörsmålet om överflyttning från länsstyrelse till domstol av frågor om indragning av körkort på grund av trafikförseelse.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II: 593, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 februari 1956

På andra lagutskottets vägnar:

ELSA JOHANSSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Nils Elowsson, Axel E. Svensson, Sunne, fru Svenson*, herrar Grönkvist, Gunnar Berg, fru Hamrin-Thorell och herr Birke;

från a n d r a kammaren: fru Johansson i Norrköping, fru Västberg, fru Sandström, herr Lundberg, fröken Höjer, herr Svensson i Göteborg, fru Ewerlöf* och herr Larsson i Hedenäset.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.